

UNA VEGADA HI HAVIA...

La cultura popular del nostre país és una de les més riques i desenvolupades. Rondalles, llegendes i mites atàvics han arrelat en el poble omplint el calendari de festes i les ments d'imaginacions que, a mitges entre la religiositat i els costums, han arribat als nostres dies amb força pervivència. És ben cert que en alguns casos han existit transformacions, però comprovem que es respiren encara moltes realitats o fantasies pròpies d'uns avantpassats no pas massa llunyans.

Estudiosos i especialistes s'han interessat per les nostres tradicions. Els puntals pioners són, principalment, Aureli Capmany, Joan Amades i Ramon Violant i Simorra, que a les primeres dècades del segle xx afermaren una recerca molt aprofundida i completa. Posteriorment diversos investigadors, d'entre els quals destacaríem Xavier Fàbregas, han continuat furgant per salvar de l'oblit idees, accions o costums que el pas dels anys hauria esborrat. Tots ells s'acostaren a l'arrel viva i en saberen extreure un patrimoni.

Sobre aquest últim punt ens agradaria insistir, perquè l'arrel, la font d'on s'informaren els cultivadors d'aquests estudis i de la qual encara es poden pouar molts coneixements, és el poble. La gent planera. Aquelles persones que, potser sense adonar-se'n, són els posseïdors d'una experiència. L'enfortiment dels anys i la tradició oral les feren mestres d'uns llegats que hem de considerar vitals.

Avui, que un simple aparell, un fragment de plàstic magnetitzat o un tauler de botonets ens proporciona la màxima informació de tot el que ens envolta, no podem perdre el nexa, ni anul·lar, un món que fa tan sols pocs anys transmetia de boca a orella fets, situacions i realitats.

La importància de la comunicació humana real, tangible i directa és l'origen i a la vegada el complement d'aquest immens seguit de dades estrictes i asèptiques de la vida moderna. Tenim l'avantatge de poder entrellaçar els dos vessants, però mai no es podrà substituir l'escalf humà o la mirada incisiva que acompanya la veu, i la interrelació d'una entesa de persona a persona. Per això és tan

important la pervivència (no per nostàlgia, sinó per humanisme) del sentiment de relació popular, quotidiana, de tu a tu. Potser un parell d'exemples ens ajudaran a situar millor el tema i a valorar aquest caliu humà que es troba en la gent senzilla.

A Taverdet vivia la Florentina. L'àvia Florentina era una persona de les que hom podia dir-ne corrent, no havia fet cap acció de notabilitat extraordinària ni tenia fama de successos rellevants. Era una dona de casa seva, un de tants exemples d'esposa, mare i àvia que durant tota la vida no va fer altra cosa que treballar, treballar i treballar. S'aixecava amb el sol, feinejava a la cuina, cuidava

l'aviram, menava l'hort, passava bugada... i, és clar, s'ocupava del marit i la mainada. Trescava d'ací i d'allà, i quan calia, baixava al Molí-bernat a fer moldre un sac de blat que carregava a l'esquena cinglera avall i cinglera amunt. Era una persona que havia rebut més cops feixucs de la vida que recompenses afalagadores. Malgrat aquesta situació prou severa, la Florentina respirava una pau i una bonhomia encisadora; un somriure amable li era tan habitual com el seu parlar mesurat i a voltes convincent, sobretot quan contava rondalles a la quitxalla. Aleshores es transformava i sortia del seu interior una ciència ancestral, feia aparèixer móns apassionants que solament el sediment de generacions i generacions podia fer aflorar. Els infants, embadalits, se la miraven escoltant

L'àvia Florentina explica contes a la mainada. A la dreta podem identificar a un dels seus nés, l'actual alcalde de Taverdet
Foto: Jordi Gumí

Comentaris i rondalles a la vora del foc, eren els transmissors de fets verídics o d'imatges fantàsiques
Foto: Jordi Gumí

força atents: *Una vegada hi havia un sastre molt valent que...* Tot un univers d'il·lusió i meravelles es formava a l'entorn de la Florentina.

L'altra experiència que volem constatar la vàrem tenir al Montseny, a la masia de Can Jubany, en època de Tots Sants. Passàvem una vesprada característica de temps ennuvolat semiplujós, temperatura fresca i vent que bufava xiulador tot congriant un ambient de misteri. Després de sopar, en Miquel, el masover, va proposar de torrar castanyes. L'escena que tenia lloc era el paradigma de tot allò característic que fa pensar en la vida

Si fem cas d'alguna creença antiga, una destrala neolítica pot esdevenir la pedra del llamp.
Foto: Jordi Gumí

a pagès a l'entorn de la llar de foc. Mentre els menuts, encisats amb les flames, llucaven les castanyes que de tant en tant en Miquel feia saltar de la paella, els adults entràvem a la roda de l'ambient que la meteorologia i el moment màgic propiciaven. Començant pels costums de temps passats, la conversa va derivar cap a viarans més pregons. Es parlava del més enllà, les paüres, els esfereïments, les basardes nocturnes i "les coses estranyes que a vegades passen". Un alè de misteri va fer emmudir tothom uns breus instants. La Montserrat, la masovera que calladament rondava per la cuina, va recollir l'ona eigmàtica:

-I tant que hi ha "coses estranyes". Situacions que no tenen explicació, i successos molt especials. Oh! I diuen que una vegada van passar certs fets...

Nosaltres insistíem:

-Però, quines són aquestes "coses" tan ocultes?

Les respostes eren plenes de recel:

-S'expliquen històries d'influències bones i dolentes...

-En algun lloc del bosc hi ha "mals averanys".

-Es parla de persones que val més no anomenar-les.

-Molts ho saben, però tothom calla...

Podeu estar ben segurs que per més entusiasme que posarem a la conversa, no es va poder esbrinar "allò que es diu", "aquelles coses que abans passaven"... perquè "hi ha unes ànsies vingudes de no se sap on". Per trencar una mica el moment delicat, vàrem dir a en Miquel:

-I doncs, ara que plou i trona, què podeu dir del llamp?

La resposta va ser categòrica:

-El llamp és una pedra que cau del cel, que baixa amb molta fúria, i si arreplega alguna cosa ho esberla del tot. Després s'enSORRA sota terra.

BAR L'ERA NOVA

COQUES DE FORNER I DE LLARDONS
CARQUINYOLIS DE RUPIT
RECORDS I EMBOTITS

ERA NOVA, S.C. - Pl. Era Nova, 1
Tels. 93 852 20 34 - 93 852 20 50
RUPIT I PRUIT

T&AC S.L.

Tecnología y Accesorios S.L.

C. Major, 54

08511 Sta. Maria de Corco

Tel. i Fax 93 856 83 13

Mobil 608 13 50 73

ELS MORRALS D'EN BAUMES

“Morrall d'En Baumes a Tavertet” es troba fins i tot en un diccionari de Joan Coromines en esmentar-lo com a exemple de derivat de “morro”. Hi ha, però, dos morros, que es troben venint de l'Esquirol cap a Tavertet després de passar per la casa de les Baumes; el primer que es troba, que per cert, és indicat com a mirador i lloc ideal per fer fotografies, per als autòctons de la contrada es coneix com a morral Xic i el que es troba a uns 200 metres més enllà, des d'on es veu l'encantador salt de Molí-bernat al final de la pregona raconada, es coneix com el morral Gros. No sabem perquè s'escau així, ja que des del Xic es domina molta més panoràmica que des del Gros; pensem que li pot venir de què a la punta del morral Gros, just per on passa la carretera, i abans el camí ral, antigament hi havia un bloc de pedra baixada del cinglot de la part de dalt, un bloc quadrangular que, encara que no ho recordo gai-

re, deuria tenir un metre i mig de llargada per un d'amplada i uns 80 cm de gruix, curiosament assegut damunt de quatre pedres que l'aguantaven a un pam del sòl. En fer la carretera el famós bloc del morral Gros va desaparèixer.

Per altra banda al morral Xic també hi havia un roc, i encara hi és a la vora de l'antic camí, però de molt reduïdes dimensions: té 1,25 metres de llargària per 60 cm d'amplada i 20,6 de gruix; això es fa pensar que, tal vegada, aquestes circumstàncies eren el que feien variar o capgirar els topònims. No cal dir el nombre de gent que ben sovint s'hi aturen per gaudir de la bella vista del poble de Tavertet i del sot de Balà. Fins i tot en fer la carretera, els tècnics van tenir la bona pensada de fer-hi un desviament per aparcar els cotxes i poder mirar amb tota tranquil·litat. Llàstima que no va poder ser així al Morral Gros ja que no hi queda lloc.

Jordi Sanglas

UNA VEGADA HI HAVIA...(Continuació)

Seguírem la investigació:

-Aleshores, alguna vegada es deuen trobar aquestes pedres?

-Això “diuen”. Jo no n'he vistes mai cap, però “algú” n'ha arreplegada una i “algú diu” haver-ne tingut a les mans. “Sembla” que són arrodonides i polides. Les *pedres de llamp* porten bona sort, almenys és “el que deien” els nostres avis.

No hi fa res que els contes de la Florentina siguin fantasiosos, que les basardes de la Montserrat apareguin un tant visionàries o que la pedra de llamp, mig descrita pel Miquel, resulti ser una destrat neolítica. La ve-

ritat comprovada científicament segons els coneixements actuals, no està renyida amb moltes “veritats” d'altres moments. Hi ha vivències que tenen com a evidents els fets o els fenòmens que la tradició ha transmès de forma directa, amb paraula viva, per mitjà de persones que es creuen allò que els envolta. Certeses absolutes?, realitats convertides en llegenda?, enigmes no descoberts?... La cultura del poble porta a dins molta saviesa que ens pot fer pensar.

Jordi Gumí

EMBOTITS
MANUEL COLOM, SL

c. Major, 28 i 30   Tel. 856 50 58
08569 CANTONIGRÒS   (Barcelona)

H **STAL** **
ESTRELLA

RUPIT
Tel. 93 852 20 05